

FOTO BEBE BLANCO AGTERBERG / DE CORRESPONDENT

Thomas Oudman (l) en Jelmer Mommers (r) op de redactie van *De Correspondent*

NIENKE BEINTEMA | JOURNALISTIEK | WWW.DECORRESPONDENT.NL

Spraakmakende wetenschapsjournalistiek, maar wel gedegen

RUG-alumni **Jelmer Mommers** en **Thomas Oudman** schrijven allebei al jaren voor *De Correspondent*. In november wonnen ze samen een internationale prijs voor hun artikel over 'klimaatkantelpunten'. Waarom is dat type journalistiek zo belangrijk?

Onafhankelijk, maatschappelijk relevant, diepgravend en toch lekker leesbaar. En vooral: 'voorbij de waan van de dag'. Dat zijn zo'n beetje de kernwaarden van *De Correspondent,* het journalistieke platform dat in 2013 werd opgericht op initiatief van journalist Rob Wijnberg. Twaalf jaar later is het platform uitgegroeid tot een begrip, met ruim 62 duizend betalende leden en een eigen boekenuitgeverij.

De meeste titels zijn meteen bestsellers. Bijvoorbeeld *Hoe gaan we dit uitleggen – Onze toekomst op een steeds warmere aarde* en *Uit de shit – Een pleidooi voor meer boeren en minder vee*. Jelmer Mommers schreef het eerste boek, Thomas Oudman het tweede. Beiden hebben ze een link met de RUG. En samen wonnen ze eind november de Kavli Science Journalism Award, een belangrijke prijs voor wetenschapsjournalistiek van de American Association for the Advancement of Science (AAAS). Ze kregen de prijs voor hun artikel over zogeheten kantelpunten in het wereldwijde klimaat.

Thomas Oudman (1984) studeerde biologie aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde in Groningen bij trekvogelhoogleraar Theunis Piersma. Hij onderzocht leergedrag bij trekvogels. Met een Rubiconbeurs van NWO deed hij post-doconderzoek aan de Universiteit van St Andrews in Schotland. Sinds 2020 schrijft Thomas voor *De Correspondent* over landbouw en natuur. Samen met Theunis Piersma schreef hij *De ontsnapping van de natuur* (2018).

Jelmer Mommers (1987) studeerde communicatie en journalistiek aan de RUG, met een minor filosofie aan de UvA. In 2017 onthulde hij een oude klimaatfilm van Shell, en in 2018 maakte hij interne Shell-documenten openbaar die onder meer relevant waren voor de bekende rechtszaak van Milieudefensie in 2019. Sinds 2013 schrijft Jelmer voor *De Correspondent* over klimaat, energie en democratie.

Wat die 'kantelpunten' zijn, daar komen we zo op. Eerst even: wat is jullie band met de RUG?

Thomas: 'Ik ben een echt RUG-kindje. Als vierjarige liep ik rond tussen de fruitvliegjes op het Biologisch Centrum in Haren, waar mijn vader promoveerde, en mijn moeder later hoofd werd van het onderwijsbureau. Maar ik wilde naar de grote stad – Amsterdam. Daar heb ik biologie gestudeerd. Ik kwam terug naar het Noorden voor een promotieonderzoek bij Theunis Piersma.'

Jelmer: 'Ik heb aan de RUG mijn bachelor communicatie- en informatiewetenschappen gedaan, en een master journalistiek. Ik kwam naar Groningen omdat dat me de leukste studentenstad leek.'

Jullie zijn allebei heel sterk geëngageerd – net als *De Correspondent* als geheel. Kun je dan wel objectief schrijven?

Jelmer: 'Ik denk dat bijna alle journalisten geëngageerd zijn. Je moet wel echt geïnteresseerd zijn in de dingen waarover je schrijft om ze goed te kunnen uitzoeken, en dat vraagt een bepaalde betrokkenheid. Bovendien: je schrijft omdat je wilt dat mensen weten wat er speelt, dat ze zich ertoe kunnen verhouden en dan ook hun maatschappelijke rol kunnen spelen. Als je dan schrijft over onderwerpen zoals het klimaat, dan word je al snel uitgemaakt voor "activist" of "alarmist". Nou ja, als wetenschap vertolken activisme is, *so be it.* Ik heb inderdaad uitgesproken idealen, maar ook een journalistiek-ambachtelijk ethos en een gedegen gereedschapskist. Als de feiten veranderen, verander ik ook mijn verhaal.'

Thomas: 'Heel belangrijk is daarbij dat je als journalist je leercurve deelt. In je verhaal moet je laten zien waar je vandaan komt, op welke feiten je je mening baseert, wat je van mening deed veranderen. Dat is eerlijker over het feit dat je niet objectief en neutraal kúnt zijn. En het doet meer recht aan de realiteit dan dat "enerzijds, anderzijds" dat je aan de talkshowtafels ziet. Simpelweg twee meningen tegenover elkaar zetten weerspiegelt vaak helemaal niet de wetenschappelijke consensus.'

Jullie prijswinnende stuk gaat over kantelpunten. Wat zijn dat?

Thomas: 'Stel je een complex systeem voor – bijvoorbeeld het ecosysteem in een meertje, óf het wereldwijde klimaat. Daarin kunnen dan al een tijdje lang geleidelijke veranderingen gaande zijn zonder dat je daar veel van merkt. Totdat op een bepaald punt één kleine verandering als het ware de druppel is die de emmer doet overlopen. Dan slaat in één keer het hele systeem om richting een heel nieuw evenwicht.'

Jelmer: 'Wij zagen dat het kantelpunt als metafoor steeds dominanter werd, maar steeds minder binding had met de wetenschap erachter. Je komt het begrip nu te pas en te onpas tegen: in politieke systemen, financiële markten, maatschappelijke transities... Terwijl er geen eenduidige definitie voor is. Dat kan, maar vertroebelt ook de definitie. Het maakt het veel moeilijker om ze te voorspellen of hun eigenschappen te bepalen.'

> *'We moeten oppassen dat we niet te stellig zijn'*

Waar gaat jullie winnende stuk precies over?

Jelmer: 'We beginnen nadrukkelijk met: wat zijn kantelpunten precies? Maar al snel gaat het meer over hoe onderzoekers omgaan met onzekerheid. We vertellen het verhaal aan de hand van twee wetenschappers die zich allebei grote zorgen maken om het klimaat, maar die toch tot heel andere conclusies komen over die kantelpunten. En heel andere ideeën hebben over hoe de samenleving met risico's zou moeten omgaan.'

Thomas: 'De een zegt: "als je een mogelijk existentieel gevaar ontdekt, bijvoorbeeld dat de Warme Golfstroom stilvalt, dan moet je daar in de sterkst mogelijke bewoordingen voor waarschuwen. Als je altijd maar blijft zoeken naar meer bewijs, dan gebeurt er dus niets."'

Jelmer: 'De ander zegt: "als wetenschapper is het ook mijn taak om op te zoeken waar de theorie níet opgaat. De waarschuwingssignalen kunnen ook misleidend zijn. We moeten oppassen dat we niet te stellig zijn, want daarmee kunnen we ook de geloofwaardigheid van de wetenschap schaden"'.

Thomas: 'Als wetenschapper moet je schipperen tussen die twee. Aan beide kanten schuilen grote gevaren.'

Jelmer: 'Dit is dus nadrukkelijk geen debat over klimaatverandering, begrijp me goed. Dat die gaande is, en dat dat een existentieel gevaar is, dat staat buiten kijf. Deze discussie gaat over die specifieke fenomenen. Ook in de journalistiek is dit trouwens relevant. Als wij een te apocalyptisch beeld schetsen, dan maakt de lezer al snel de stap naar fatalisme. Dan gaan mensen hun schouders ophalen omdat er toch niks meer aan te doen is.'

Wat concluderen jullie uiteindelijk in je artikel?

Thomas: 'Dat het heel belangrijk is dat beide typen wetenschappers er zijn. En dat ze deze tweestrijd laten zien. Wetenschap in actie. En daarin hebben wij als journalisten dus een maatschappelijke rol: voor de geloofwaardigheid van wetenschap is begrip nodig van hoe het werkt.'

Jelmer: 'Ja, en dus niet alleen wij als schrijvers, hè. Wij hebben een heel platform achter ons met mensen die de mooie opmaak verzorgen, en de infographics, animaties, tekeningen, video's, podcasts... allemaal om die belangrijke verhalen beter te vertellen. En niet te vergeten onze betalende leden. Want het is niet normaal, hoor, dat je als journalist zóveel tijd in een stuk kunt stoppen. Dat je iets echt tot de bodem kunt uitzoeken. Terwijl dat juist zo belangrijk is. Ja, zeker in deze tijd. Thomas, jij kunt dat vast grappiger zeggen.'

Thomas: 'Nee hoor, dat heb je wel prima gezegd.'